

единствено ледения безкрай на идеите и абстракциите, безцветната светлина на нравствения ригоризъм и морал, в който има не малка доза фанатизъм.

Балзак търсеше Шекспирови сюжети в един прозаичен буржоазен мир. Неговата „Човешка комедия“ не е пародиране на средновековни алегии и мистерии на човешката душа, нито на гениалното произведение на Данте, а на самия буржоазен свят, съвсем неподатлив на опoетизиране, антидуховен, небожествен, лишен от светли сфери, материален и груб. И в тая пародийна игра се долавя могъщият, но скрит, таен смях на художника, неговото епическо веселие и ирония. Той вижда трагедийното, патетичното в тоя свят, но като цяло го показва достоен за комедия. И затова той смесва възвишеното със смешното, намята търговеца на макарони с царствената мантия на крал Лир, поставя патетични заглавия като „Величие и падение на Цезар Бирото“, „Блясък и нищета на куртизанките“ и т. н. пред най-пошли буржоазни истории. Сякаш иска да каже: ето кой е вашият Цезар – един дрогерист, ето кой е вашият Лир – един фабрикант на макарони. Изображението на Балзак се облива от лъчите на цяла гама осветления – от трагедийното до водевила, многообразието му прилича на многообразието на живота.

А Димитър Димов е навсякъде сериозен и патетичен. Щом светът е чер и бял, то черното трябва да бъде черно, а бялото – бяло. Тук вече всяка ирония и двусмисленост отпадат. Щом е падение, това е вечна погибел. Щом е спаведливост и правда, тя идва от най-висшата инстанция. Тук степени няма, човешки компромиси няма. Или – или. Тая висша спаведливост е студена и страшна, нейната светлина не сгрява, защото Димитър Димов не може да си представи другояче победата над злото и мрака, освен като победа над чувственото. В неговия свят има порив към възвишеното и духовното, но няма топлота, там е неприютно, студено и страшно. Това е свят на безпощадната интелектуална откровеност, на безкомпромисната, жестока спаведливост, на отчуждението.

Нашата проза е създадена върху основата на народността, езическо светоотношение и мироглед. От Софроний до Радичков в нея тържествува „селското“ начало, ако го вземем като жизнелюбие и жизненост, като шастливо отдаване и сливане с многообразието, многобагрието, пълнокръвието на живота. Това е проза земна, демократична, чужда на аристократичните амбиции